

VI. Spor s T. G. Masarykem

Jak jsme již naznačili, velmi brzy se Stříbrný dostal do sporu i se samotným Masarykem.³⁹² Již dříve se sice objevily jisté třecí plochy, ale Masaryk si Stříbrného politických schopností vážil a považoval jej proto za jednoho z nejpůsobivějších domácích politiků. K zásadnímu rozporu došlo až v otázce výkladu vzniku československé samostatnosti. Stříbrný měl dojem, že Masaryk nedostatečně oceňuje roli domácí revoluce a preferuje spíše odboj zahraniční. On byl jako muž 28. října na svoji roli v tomto dni patřičně hrdý, i když sám o sobě prohlašoval, že se snaží být objektivní, když říká: „kladu důraz na to, abychom nepodceňovali události říjnových, abychom si byli vědomi, že stát vznikl z obětí zahraničních a domácí revoluce, z vůle vlastního národa, a ne z cizí pomoci v takovém rozsahu, že by byla rozhodující.“³⁹³

Naopak prezident Masaryk podle jeho názoru význam domácího odboje podceňoval. „Mohu snad říci, že prezident Masaryk nebyl nadšen rozhodnutím vlády, aby právě 28. říjen byl prohlášen za den státního svátku. Netajil se svými námitkami. Ač v té věci choval se korektně ústavně – několikrát dával nám v úvahu, nebyl-li by vhodnější některý dřívější den, na příklad uznání pařížské naší vlády ve Francii. Švehla i já byli jsme si toho vědomi, že prezident daleko méně cení domácí revoluci nežli my. Proto jistě nebylo náhodou, že v prvním svém poselství, předneseném 20. 12. 1918, nevzpomněl ani slovem domácího převratu, ač poměrně podrobně líčil události za hranicemi. (...) O osobní zaujatosti nedalo se mluvit. V té době měl ke mně poměr velmi laskavý, nechci-li říci přátelský. A ke Švehlovi jej neztratil až do smrti.“³⁹⁴ Takto líčí Stříbrný poměr Masaryka k událostem 28. října a k jejich hlavním aktérům. Proto se on i jeho kolegové z Národního výboru pokoušeli Masaryka přesvědčit o své pravdě. Diskuse o významu domácího převratu patřila k nejvýznamnějším debatám o politických otázkách. „V častých rozhovorech s prezidentem, z nichž některé trvaly pozdě přes půlnoc, došlo i na hodnocení zahraničního a domácího odboje. Spor o 28. říjen býval nejčastější. Mně se vždycky zdálo, že prezident význam 28. října nedoceňuje... o 28. říjnu

³⁹² K tématu srov. VYKOUPILOV, L.: *Masaryk, Beneš a Jiří Stříbrný*. Edice přednášek, sv. 10, Masarykova společnost. Brno 1996; TÝŽ: *Jiří Stříbrný a Tomáš Garrigue Masaryk*. In: Masarykova filozofie pojetí demokracie a existence pluralitního politického systému 1. republiky. Sborník příspěvků ze IV. ročníku semináře Masarykova muzea v Hodoníně 21.-22. 11. 1996. Hodonín 1997, s. 45–57. Dále ŠEDIVÝ, I.: „*Zeď mezi odbojem domácím a zahraničním*“ (*Z legionářských sporů o odbojové zásluhy*). *Historie a vojenství*, 6/1998, s. 84 nn.

³⁹³ STŘÍBRNÝ, J.: *T. G. M. a 28. říjen*. 3. vydání. Praha 1938, s. 30.

³⁹⁴ STŘÍBRNÝ, J.: *Masaryk nepřál 28. říjnu*. Nedělní list, 30. 1. 1938.

vždycky zdálo, že prezident význam 28. října nedoceňuje... o 28. říjnu vyslovoval se v pochybách a dokonce od chvíle, kdy přijal na Hradě v audienci vídeňského novináře Nowaka, často užil i obrátů, z nichž dalo se soudit, že se domnívá, že o událostech kol 28. října něco zamlčujeme, snad z nějakého falešného hrdinství. President čím dále, tím houževnatěji vyhledával se mnou, Švehlou a Soukupem rozhovory o 28. říjnu a zdá se, že je pak srovnával.³⁹⁵

Debata byla zpočátku věcná, i když v ní pochopitelně nechyběly subjektivní prvky. Postupně se však z otázek politické historie staly argumenty aktuálního politického boje. I Antonín Klimek si povšiml, že se v roce 1924 „vyostřila polemika okolo otázek vzniku státu; vlastně souboj Hrad kontra domácí političtí vůdové.“³⁹⁶ Věci dal do pohybu patrně Viktor Dyk, který v souvislosti se skončeným manifestačním sjezdem legionářů pocítil jistý chlad veřejnosti vůči těmto bojovníkům za příští československý stát. Těžko říci, zda šlo jen o nahodilou pohnutku impulzivního básníka, který se stále více dostával do opozice vůči československé realitě a posouval se do role zásadního kritika politiky Hradu, nebo se tu formuloval první postulát budoucího spisku *Ad usum pana presidenta republiky*.³⁹⁷ Každopádně Dyk viděl důvody odtažitého chování veřejnosti vůči legionářům v tom, že se jejich velká část dnes přátelí s těmi, kteří je kdysi označovali za „nebezpečné blázny“. Naopak ti, kteří měli smůlu a bili se za stejné ideály, leč na jiné, domácí frontě, jsou přehlíženi. Tu a tam se dokonce najdou lidé, kteří považují 28. říjen za pouhou parádu. Jistě by nebylo správné o tom všem dnes mluvit, ale „ještě méně oportunní je ponechat mezi domácím a zahraničním odbojem zeď“.³⁹⁸ Dykův článek vyvolal značný rozruch a vzbudil zvýšený zájem veřejnosti o tuto problematiku. Okamžitě se ozvaly i protestní hlasy. V nepodepsaném článku uveřejněném v Národním osvobození reagoval přímo i prezident Masaryk. Zdůraznil, že ona pomyslná zeď nevznikla vinou legionářů, ale právě Dyka, Kramáře, Mareše a dalších tím, že „reklamovali nejen prvenství, nýbrž hlavní a jedinou zásluhu odboji domácímu“. Přitom je zřejmé, říká autor, že „každý, kdo pozoroval, co se za války doma dalo, věděl a ví podnes, že legie a jejich vedení politické a diplomatické vydobily nám svobodu“.³⁹⁹ Podobně reagoval i autor úvodníku v *Legionářském týdnu*. Neří přece vinou legionářů, že se domácí odbojoví pracovníci neodhodlali publikovat dokumenty o své činnosti.⁴⁰⁰

³⁹⁵ HŮ, Stříbrný, J.: *Paměti*, sv. I, s. 57.

³⁹⁶ KLIMEK, A.: *Boj o Hrad*, sv. I, s. 326.

³⁹⁷ DYK, V.: *Ad usum pana presidenta republiky, nikoli ad usum delphini*. Praha 1929. Srov. PECHÁČEK, J.: *Masaryk – Beneš – Hrad*. Masarykovy dopisy Benešovi. Mnichov 1984; Praha 1996.

³⁹⁸ DYK, V.: *Neveselá kapitola*. *Národní listy*, 8. 7. 1924.

³⁹⁹ *Zeď mezi domácím a zahraničním odbojem*. *Národní osvobození*, 9. 7. 1924.

⁴⁰⁰ *Legionářský týden*, č. 24, příloha *Národního osvobození*, 10. 7. 1924.

Dosavadní přestřelka mezi Masarykem, legionáři a národními demokraty byla pouhou ouverturou k senzačnímu článku, který dosavadní spor změnil v neurvalou bitvu. Podle svědectví samotného Stříbrného propukl jeho osobní spor v červenci 1924 až poté, co se v Národním osvobození objevil anonymní úvodník nazvaný Protilegionářská zeď národní demokracie zříceninou. Z oficiálních zpráv Soukupa a Rašína o průběhu 28. října vyzvedl tento autor především dvě doposud málo osvětlené otázky, totiž otázku součinnosti Národního výboru s vojenskou mocí a otázku jednání Národního výboru s místodržitelem dne 29. října. Mohl se přitom odvolat na líčení dr. Karla Friedricha Nowaka, který líčí tyto události ve své knize *Chaos*.⁴⁰¹ Článek v *Národním osvobození* byl současně polemikou s některými výroky V. Dyka a Stříbrného popudila zejména věta: „To jest, převrat stal se za souhlasu vídeňské vlády; Národní výbor povolán pouze ke spoluřízení veřejné správy a jedná s vídeňskou vládou o dalších podrobnostech a státní správa zůstává nedotčena.“⁴⁰² Tímto výrokem byla míněna jednání představitelů Národního výboru s místodržícím Coudenhovem 29. října. V pozadí článku tušil Stříbrný Masaryka, i když patrně nevěděl, zda je Masaryk přímo autorem nebo jen, jak prý mu sdělil Švehla telefonicky z Karlových Varů „inspirátorem článku“.⁴⁰³ V každém případě však bylo jasné, že „vítr vane z Hradu“.⁴⁰⁴ Osobně se jej patrně dotkla také formulace: „Ministr Stříbrný o převratu neřekl nic určitého; ale stojí za povšimnutí, že převrat 28. října nepokládá za skončení naší revoluce. Ministr Stříbrný také řekl, že v Praze pro násilný převrat nebyly učiněny přípravy, v čemž mu dr. Rašín odporoval.“⁴⁰⁵

Stříbrný se rozhodl „zastat“ mužů 28. října a odpověděl 18. července v Českém slově tvrdým článkem *Pokus o falšování historie*. Reagoval tak současně i na úvodník v *Národním osvobození*, který znovu předložil požadavek, „ať se už jednou řekne, kdo, kdy a jak dělal ten domácí odboj...“⁴⁰⁶ Stříbrný zdůraznil ve svém příspěvku fakt, že spiklenci 28. října se rozhodli zachovat mlčenlivost, ale podotkl, že perfidní výpady jej závazků zbavují. Podal přehled základních otázek a podtrhl některé zpochybnované skutečnosti, mimo jiné i fakt, že vystoupení 28. října bylo

⁴⁰¹ NOWAK, K. F.: *Chaos*. Můnchen 1923.

⁴⁰² *Protilegionářská zeď národní demokracie zříceninou*. *Národní osvobození*, 13. 7. 1924. Článek později Masarykovi skutečně přisoudil Jaroslav WERSTADT ve studii *Úvahy presidenta Osvoboditele o historii osvobození*. Uspořádal a vydává (s úvodem) Jaroslav Werstadt. *Naše revoluce*, roč. XIII. Praha 1937, s. 308 nn. Masarykovo autorství článků bylo nejnověji potvrzeno i v: MASARYK, T. G.: *Cesta demokracie III. Projevy – články – rozhovory 1924–1928*. Ed. V. Fejlek. Praha 1994, s. 57 nn.

⁴⁰³ STŘÍBRNÝ, J.: *T. G. M.*, s. 39–43.

⁴⁰⁴ ŠEDIVÝ, I.: *„Zeď“*, s. 87.

⁴⁰⁵ *Protilegionářská zeď národní demokracie zříceninou*. *Národní osvobození*, 13. 7. 1924.

⁴⁰⁶ *Národní osvobození*, 18. 7. 1924.

připravováno, že 29. 10. byl zatčen místodržící Coudenhove, takže nějaká dohoda s ním by byla přinejmenším podivná i že 30. 10. došlo k pokusu o vojenský protipřevrat.⁴⁰⁷ Obracel se na „pofochlého a ctihodného anonyma“, který buď nezná fakta nebo cíleně falšuje historii, slovy: „Je nepravdou, že by členové Národního výboru Rašín, Stříbrný, Soukup, Švehla dovolávali se u místodržitele Karlova manifestu – jest nepravdou, že by řekl kdokoliv z nich jedinou větu, která by připouštěla výklad, že všichni čtyři nebo jeden z nich stojí na základě monarchistickém, je nepravdou, že by někdo z nás jej byl žádal, aby vymohl ve Vídni naše uznání.“ Zakončil pak svoji stať výrokem „Nechtěl jsem a nebudu psát historie, ale to co vím, stačí mně k úsudku, že bez převratu 28. října neměli bychom své samostatné československé republiky právě tak, jako bychom jí neměli bez zahraničního odboje.“⁴⁰⁸

Takto vyvěřela nespokojenost Stříbrného s údajným podceňováním účastníků domácího odboje, na které upozorňoval později i Ladislav Rašín, syn Aloise Rašína a obhájce Stříbrného ve dvou hlavních jeho politických procesech. „Již za života otcova pozoroval Ladislav z blízka útoky, které byly v české politice podnikány proti významu a vysokému hodnocení dne 28. října 1918. Tato kampaň vyvěřala především jiným ze žárlivosti představitelů zahraničního odboje a osobně presidenta Masaryka a dr. Beneše, kteří si přáli, aby v mysli českého národa bylo neotřesitelně zakotveno, že pro dosažení národní svobody byla rozhodující a nejúspěšnější zahraniční politická a diplomatická akce, tj. práce národní rady pařížské. Věci šly tak daleko, že v den prvního výročí převratu z 28. října nebyly na oslavnou recepci na Hradě vůbec pozváni dr. Alois Rašín, Antonín Švehla, František Soukup a Jiří Stříbrný (mužové 28. října). Sešli se tenkrát na slavnostním představení v Národním divadle, slíbili si, že budou se v toto výročí scházet vždy, ať bude jakákoliv situace a jakýkoliv vzájemný poměr jejich stran. Toto ujednání také věrně plnili až do své smrti. (Jiří Stříbrný až do svého uvěznění po roce 1945).“⁴⁰⁹

Sporem kolem novinového článku celá polemika teprve začínala, ale hned také uvízla na mrtvém bodě. Obě strany opakovaly svá stanoviska, ze kterých nemínily slevit a zůstávaly přitom hluché k názorům těch druhých. Legionáři zejména nepřestávali zdůrazňovat, že ani Stříbrný nevyvrátil místodržitelovo svědectví. Národní demokracie zase dokazovala, že cílem kampaně je zejména snížit význam říjnového převratu a tím i celého domácího odboje. Do celé věci nevněsł jasno ani další z mužů 28. října, František Soukup, který tradičně vystoupil dosti opatrně.⁴¹⁰

⁴⁰⁷ Srov. STŘÍBRNÝ, J.: *T. G. M.*, s. 49–51.

⁴⁰⁸ *České slovo*, 18. 7. 1924.

⁴⁰⁹ Archiv Národního muzea, Pozůstalost Ladislav Rašín, kart. 10, Procesy s J. Stříbrným, životopis L. Rašína.

⁴¹⁰ SOUKUP, F.: *K 28. říjnu 1918*. *Právo lidu*, 20. 7. 1924; *Falšovatelé historie*. *Národní listy*, 20. 7. 1924; *Pokus o falšování historie?* Dvě odpovědi senátora dra Soukupa a Ná-

Objevily se reakce i v dalším tisku⁴¹¹ a nakonec Stříbrný dokonce pohrozil svou demisí. Ministerský předseda Švehla jej od tohoto kroku zrazoval a zprostředkoval schůzku s T. G. Masarykem v Karlových Varech. Masarykovi se spor stal nepřijemným a protože spolu se Švehlou považoval Stříbrného stále za politika, jehož odchodu by byla škoda, se schůzkou souhlasil. Koncem července 1924 na ní ve dvouhodinové debatě probírali všichni tři otázku 28. října. Stříbrného pohoršoval Masarykův přístup natolik, že se nakonec nezdržel slov: „Pane presidente, jste nespravedlivý k domácímu převratu. Jste mylně informován, kdyby nebylo 28. října, možná, že byste teď jezdil po Evropě jako emigrant.“ Těmito ostrými slovy byl prezident dotčen a hned nato debatu ukončil. Sám Stříbrný později s nelibým údivem přiznával, jak byl překvapen, že Masaryk z této diskuse nevyvodil žádné závěry. „President rozloučil se pak se Švehlou i se mnou slovy, že ta nabízená demise je dětinskostí; že k ní není důvodu.“⁴¹²

Nebyl to konec konců první bouřlivý spor, který spolu oba soupeři vedli. Máme-li důvěřovat Stříbrného paměti, poprvé se takto oba verbálně střetli již v létě roku 1921 na Orlíku, kam je pozval dr. Jaroslav Preiss. Byla tam tehdy větší společnost, ale oba protagonisté československého odboje dali přednost společné procházce, při níž se soukromý rozhovor zvrtil k 28. říjnu. Impulzivní Stříbrný musel svou gestikulací zřejmě působit divoce, a když navíc po nějaké době prezidenta spěšně opustil, domnívali se prý přítomní, kteří rozhovor sledovali z odstupu, že u něj upadl v nemilost. Musel jej proto znovu vyhledat a ukázat se s ním v přátelském hovoru, aby svědky scény přesvědčil o opaku. Svěřil se i Masarykovi, který to vzal sportovně, a jak Stříbrný píše „usmál se, vzal mě pod paži a pokračovali jsme v přerušené debatě. Na zpáteční cestě pozval mě k sobě do vozu.“⁴¹³ Stříbrný byl u Masaryka oblíben a spoléhal se na jeho velkorysost, která převládla i tentokrát. „Musím doznati, že od července 1924 nepozoroval jsem změnu v přízni prezidenta, kterou mě vždy vyznamenával. Jen snad v tom, že dřívější debaty o 28. říjnu, oblíbeném to tématu prezidenta, stávaly se řidšími a s obou stran mírnějšími.“

V tomto směru však Stříbrný možná neúmyslně zjednodušuje. Masaryk totiž neváhal využít své autority a ještě si ve sporu přisadil. Tak 25. července otisk v *Národním osvobození* článek s názvem *Demokracie* je diskuse, v němž shrnul dosavadní argumentaci pro tvrzení, že si členové Národního výboru ponechávali při vyjednávání s místodržitelem pootevřená zadní vrátka. Trochu jedovatě pak poznamenává směrem ke Stříbrnému, že „Praha a celý národ 28. října své svazky s Rakouskem přetrhal, to ministr Stříbrný nemusil dokazovat, neboť běží o to, co 28. října učinili vůdcové převratu“. Tentokrát v autorovi článku musel Masaryka odhalit skoro

rodních listů. *Národní osvobození*, 22. 7. 1924.

⁴¹¹ Např. Schwarzovy články ve *Večerníku Českého slova*, 14. a 15. 7. 1924.

⁴¹² STŘÍBRNÝ, J.: *T. G. M.*, s. 54.

⁴¹³ HŮ, Stříbrný, J.: *Paměti*, sv. I, s. 57.

každý pilný čtenář, neboť jedovatostem autora není konec a Střibrného neochotě polemizovat s anonymem (byť napůl odhaleným) se autor vysmívá zcela v duchu prezidentova stylu slovy: „Ach, ty milý, drahý Kocourkove, jež naši básníci a řečníci oslavují jako naši vlast, domov a matičku Prahu! Kolik anonymních článků a noticetek napsal pan ministr Střibrný? Anonym Národního osvobození může být spokojen, že naší publicistikou tak důkladně zamíchal...“⁴¹⁴

Po uveřejnění této stati se diskuse opět na nějakou dobu utlumila, i když z novinových stránek nezmizela zcela. Novou fází v celém sporu znamenalo písemné svědectví bývalého místodržícího, hraběte Maxe Coudenhoveho, které koncem srpna zaslal Prager Tagblattu,⁴¹⁵ který patřil do okruhu listů, kterými disponoval Hrad, aby tlumočily jeho názory a politické představy. Z toho můžeme usoudit, že v pozadí této akce stál opět sám prezident Masaryk, který chtěl svým odpůrcům zasadit konečnou a definitivní ránu. Z tohoto pohledu však šlo o akci poněkud nešťastnou. Coudenhove se ukázal jako starý lišák a Nowakovu verzi nepotvrdil doslovně. Dosvědčil, že nebylo přímého odvolání se zástupců Národního výboru na Karlův manifest a že pouze taktické důvody je vedly, aby argumentovali, že jejich akce není v rozporu s císařovou. Vyjednávání tedy nebylo jen taktizováním, přičemž Rašín, Švehla, Střibrný a Soukup stáli nadále na bázi monarchie, jak je obviňovali jejich oponenti. Po otištění místodržitelova dopisu získali mužové 28. října satisfakci. Coudenhove jim nepomohl ani tak svým stanoviskem jako tím, že nepodpořil jejich protivníky, jak se od něj obecně očekávalo. České slovo mohlo proto pěkně šťavnatě vyjádřit Střibrného názor a vmést Národnímu osvobození do tváře tvrdá slova. „Národnímu osvobození nestačí ten mravní výprask, které již utřilo za svoje stejně zálučné jako lživé útoky na 28. říjen a členy Nár. výboru... tato věc však připomíná zase jednu velmi temnou stránku celého tažení proti 28. říjnu, na kterou jsme včera také upozornili. Za svědectvím o 28. říjnu si totiž někdo ke Coudenhovovi přímo poslal... zřejmě právě z té příčiny, že zaujatost býv. místodržitele... slibovala svědectví nepravdivé a zlehčující... Komu tedy v naší veřejnosti záleželo ještě více než Coudenhovemu na znehodnocení 28. října?“⁴¹⁶

To už se celý novinový spor chýlil ke konci, neboť končily prázdniny a noviny měly i zajímavější témata. Poslední slovo však přece jen musel mít prezident Masaryk. Tentokrát se však snažil působit smířlivěji. V Národním osvobození publikoval počátkem listopadu pod šifrou svůj Do-

⁴¹⁴ *Demokracie je diskuse. Národní osvobození*, 25. 7. 1924.

⁴¹⁵ *Der 28. Oktober. Národní výbor und kaiserlicher Statthalter. Prager Tagblatt*, 12. 8. 1924. Česky pak *Bývalý místodržitel Max Coudenhove o 28. říjnu 1918. Večerní České slovo*, 25. 8. 1924. Dopis pak přetištěn v *Svědectví a dokumenty k historii říjnového převratu v českých zemích*. Uspoř. J. Werstadt. Naše revoluce. Roč. II. Praha 1924, s. 401–406.

⁴¹⁶ *Nepoctivé vytáčky „Národního osvobození“*. *Večerní České slovo*, 27. 8. 1924.

slov k diskusi o 28. říjen, v němž jádrem své výpovědi učinil myšlenku, že „stát určil 28. říjen jakožto svátek národní se souhlasem celé politické veřejnosti. Převrat trval delší dobu, a proto se musel stanovit určitý den; hodil se jistě 28. říjen jakožto den, kdy národ poprvé veřejně a srozumitelně promluvil.“ Ovšem podle Masaryka „docela jiná je otázka, kdy a jak jsme samostatnosti dosáhli“, pokud nebudeme hovořit jen o právní stránce věci, ale i o faktickém průběhu politických aktivit doma a v zahraničí. A Masaryk si neodpustil, aby nezdůraznil na tomto místě, že „bez legií a zahraniční akce našeho státu by nebylo“. Na druhé straně uznal, že „zahraniční akce byla možná jen tím jednomyslným odporem národa“.⁴¹⁷

Celý tento spor jasně ukazuje na význam, který tradici našeho odboje připisovaly všechny vrstvy společnosti. Nebyl jen věcí Střibrného, ale stejný podíl na diskusi, někdy jen vzdáleně demokratické, má i prezident T. G. Masaryk. I on používal prostředků, které byly momentálně po ruce a nepřemýšlel nad jejich čistotou. Starý konflikt propukl znova, i když jinými prostředky, když prezident ukončil svou práci na knize Světová revoluce.⁴¹⁸

Masaryk totiž posílal některé kapitoly svého dokončovaného díla v rukopise pamětníkům. Ukázalo se však, že řadu připomínek není ochoten akceptovat, neboť mu šlo o udržení ideologické linie, která stavěla zejména na významu zahraničního odboje. V pasážích, které se dotýkaly odboje domácího, hlásal, že „snad kromě jeho, resp. Šamalovy odbojové ‚Maffie‘ – domácí činitelé do konce války takřka kolaborovali s monarchií.“⁴¹⁹ V dubnu 1925 zaslal Masaryk dokončený rukopis části této knihy i Švehlovi, Soukupovi a Střibrnému. Šlo o kapitolu „Vznik naší republiky“. Střibrný později tvrdil, že po vypuštění pasáže o dohodě představitelů Národního výboru s místodržitelem Coudenhovem byl s textem poměrně spokojen, ale Švehla i Soukup „byli krajně dotčeni. Švehla přímo zoufalý“.⁴²⁰ Oba se však vzdali vyjádření, i když z různých důvodů. Švehla ze státnické moudrosti a rozvahy, Soukup spíše z ustrašenosti odmítli Střibrného návrh, aby společně vypracovali svoje stanovisko k textu. Nakonec se toho odvážil jen Střibrný, který zaslal v odpověď Masarykovi 14. 5. 1925 memorandum o 22 stranách, v němž zdůrazňuje zásluhy domácího odboje.⁴²¹ Velmi silně se obul zejména do ženevských jednání – „Ženevští přivezli nám samostatnost a k tomu ještě 15 miliard válečné náhrady“ – a vysloužil si tak první vlnu nemilosti ze strany Benešovy. Střibrný totiž tvrdí, že domácí delegace se vrátila ze Ženevy okouzlena skvělou budoucností, kterou před ní rozvinul Beneš. I jinak střizlivý ekonom Rašín už počítal, jak naložit s miliardami, které dostane nový stát jako úhradu svých válečných škod. „A my

⁴¹⁷ *Doslov k diskusi o 28. říjen. Národní osvobození*, 1. 11. 1924.

⁴¹⁸ STŘIBRNÝ, J.: *T. G. M.*, s. 54–55.

⁴¹⁹ KLÍMEK, A.: *Boj o Hrad*, sv. I, s. 332.

⁴²⁰ HŮ, Střibrný, J.: *Paměti*, sv. I, s. 58.

⁴²¹ S memorandumem pomáhal Střibrnému i dr. Kahánek.

střízliví doma, měli jsme pak několik let práce, abychom opilý národ vyvedli z toho bludu, co všechno od spojenců dostaneme.“⁴²²

Dopis dále obsahoval množství dílčích připomínek, zejména ve věci jednání představitelů Národního výboru s místodržícím. Stříbrný tu podtrhuje, že nešlo o vyjednávání a dohodu, ale vystoupení povstalců bylo vedeno z pozice síly, neboť Coudenhove byl v té době jejich zajatcem. Dotýká se i uváděných neshod mezi ním a Rašinem ve věci přípravy převratu. Tento nesoulad vyplývá pouze z jiného hodnocení věcí a fakticky je pouze odlišným vyjádřením shodných skutečností. Dále Stříbrný polemizuje s Masarykovým názorem, že převrat dne 28. října byl ukončeným aktem a klade proti tomuto názoru fakt, že ještě 30. 10. se vojenské velení v Praze pokusilo zvrátit vývoj pokusem o vojenský zásah a vyhlášením stanného práva. Nešlo tedy o procházku po Václavském náměstí. Stříbrný sebe a své straníky považuje za republikány již v době před válkou a polemizuje tak s dalším Masarykovým názorem, že totiž republikány byli před rokem 1914 pouze sociální demokraté. Tentokrát se dovolává jako důkazu svého tvrzení vlastní publikace z roku 1902 a v ní kapitoly Jsme-li republikány?⁴²³ Všechny důkazy spojeny v jeden celek jednoznačně podle Stříbrné vyznívají do jediného závěru „v Praze byla revoluce“.⁴²⁴

V závěru svých připomínek si Stříbrný neodpustil úder, který by těžko někdo mohl považovat za pouhé mírné upozornění: „Nechci vyvolávat žádných polemik, národ by se jimi rozeštvál, snad by byl méně spravedlivý, nežli já (to nebezpečí zde je), chci ochrániti prvního presidenta republiky od výtky, že nebyl objektivní, a proto Vám píši v přesvědčení, že uvážíte všechny mnou uvedené argumenty, a své mylné informace buď laskavě opravíte, nebo celou tu kapitolu o 28. říjnu a o převratu, který jste zde nezažil, vynecháte.“ A k tomu opatrně poznamenal: „Uvrhnu-li na sebe za svou odvalu Váš hněv, bude mně to neskonale líto, ale odhodlal jsem se k tomu, co jsem napsal, po zralém uvážení a chci nésti všechny důsledky svého počínání.“⁴²⁵

Stříbrný ve svých Pamětech i v další uvedené publicistické tvorbě zdůrazňuje, že Masaryk svůj názor na domácí odboj čerpal z druhé ruky, ale současně nemůže pomínout i skutečnost, že řadu věcí prezident konzultoval s pamětníky. Masaryk sám odsouvá Stříbrného do role poněkud osamělého kverulanta, když líčí své porady se Švehlou. „Když jsem pracoval o své ‚Světové revoluci‘, přirozeně jsem se v první řadě obrátil na Švehlu o informaci o domácí politice za války. Dověděl jsem se dost zajímavého.(...) Vznikla tím také otázka o významu 28. října. Dnes se tím problémem pilně zabývají právníci zahraniční; se Švehlou jsme tenkrát důkladně probírali celou situaci doma za války a postup našich politi-

⁴²² Tamtéž, s. 20.

⁴²³ STŘÍBRNÝ, J.: *Z mého žaláře*. Úvahy hospodářské a politické. Přeštice 1902, s. 219.

⁴²⁴ STŘÍBRNÝ, J.: *T. G. M.*, s. 20.

⁴²⁵ Tamtéž, s. 31.

ků.“⁴²⁶ Zdá se tedy, že Švehlovu reakci na Masarykovo hodnocení 28. října považoval za zděšení jen Stříbrný. Ten ji totiž jindy popisuje slovy: „Masarykova původní, řekněme, předpojatost v hodnocení významu 28. října těžce se nás dotýkala, ale na veřejnost jsme ji nikdy nepřenášeli. Z nás čtyř vedoucích členů revolučního Národního výboru také různé jsme na to v každoročních výročních schůzkách reagovali. Všechny spory vždy vyrovnávající Švehla trpěl tím snad nejvíce.“⁴²⁷

Sám ministerský předseda patrně s Masarykovými formulacemi souzněl daleko více, než připustil před Stříbrným, kterého nechtěl v jeho rozhořčení z taktických důvodů dále provokovat. Pravděpodobně však je, že obdobně takticky vystupoval Švehla i při rozhovoru s Masarykem. Ministerský předseda se tak nestal jedním z hlavních protagonistů sporu o význam 28. října, ale zůstal jen „neustranným“ pozorovatelem. Naopak Stříbrný, který se do boje za svoji pravdu pustil s velkou vehemencí, zůstal nakonec osamocen tváří v tvář prezidentovi i jeho politickým stránkům.

Definitivní verze Masarykovy publikace nedopadla podle Stříbrného předstev. Opraveno bylo jen málo. Masaryk zejména obhajoval jednání v Ženevě i dohody zde dosažené. Zprostředkovaně tak obhajoval i Beneše a jeho politické postoje. Přistoupil na shodu mezi Stříbrným a Rašínem a vypustil část označující jejich názory na přípravu vystoupení za rozdílné. Republikánství přisoudil kromě sociálních demokratů i jedincům v jiných politických stranách. Celková tendence díla však podle názoru Stříbrného zůstala zachována.⁴²⁸

Posuďme sami. Ve Světové revoluci čteme: „A jednání s Vídní a ve Vídní o přetvoření historických zemí v národnostní stát, i kdyby bylo jen tahem taktickým, bylo by přece nějak zavázalo a bylo by nedobře působilo na venek. Pozdější jednání s místodržitelem v Praze za změněných okolností nebylo tak okázalé a závazné. (...) Ve zprávě o převratu, podané drem Rašínem a Soukupem v ‚Ročence‘ Národního shromáždění československého v prvním roce republiky, čteme, že Národní výbor dne 28. a 29. října jednal s rakouskými úřady vojenskými i civilními; čteme tu, že se po delším jednání se zemským vojenským velitelstvím (28. října) stala ‚dohoda‘: zástupcové moci vojenské uznali Národnímu výboru ‚součinnost‘ a zavázali se, že proti jeho vůli ničeho nepodniknou. Obdobně bylo ujednáno s místodržitelem 29. října posl. Soukupem, Stříbrným, Rašínem a Švehlou, že národní výbor ‚se uznává‘ za výkonný orgán suverenity národa (ne státu!) a že ‚přejímá spoluřízení‘ veřejné správy. (...) Je přirozené, že pražský místodržitel jako zástupce rakouské vlády vedl jednání s Národním výborem na základě Karlova manifestu a snad na základě Lammaschova programu pro zřízení spolkových států... (...) Forma státu jako republiky byla ujednána také, ale to nebylo ještě uveřejněno. Delegáti

⁴²⁶ MASARYK, T. G.: *Spolupráce se Švehlou*. Venkov, 24. 12. 1933.

⁴²⁷ STŘÍBRNÝ, J.: *Masaryk nepředl 28. říjnu*. Nedělní list, 30. 1. 1938.

⁴²⁸ STŘÍBRNÝ, J.: *T. G. M.*, s. 32–37.

pražští, zdá se, k veřejnému prohlášení republiky nebyli zplnomocnění; v Praze kolovaly neurčité zprávy..., a proto snad Národní výbor v Praze o formě státu byl v nejistotě.⁴²⁹ Později to Stříbrný komentuje lapidárně: „Přiznávám, že i po takto opraveném textu vyzněla celá kapitola zahroceně proti významu 28. října.“⁴³⁰

Bouřlivou rozpravu o významu a roli domácího a zahraničního odboje přerušil další vývoj na domácí politické scéně. Stříbrný se ocitl v nemilosti a nakonec byl nucen opustit i stranu československých socialistů. Spor však ani potom zcela neutichl. Obě strany se k němu vracely v době výročí těchto významných událostí a Stříbrný zakoušel ještě velmi dlouho pocit zneuznání a bránil svoji roli muže 28. října. Od podzimu 1937 se pak Stříbrného Polední list pokoušel celou záležitost rozvířít důkladněji. Využil k zahájení své akce některých vystoupení, na nichž A. S. Kalina seznamoval veřejnost se svou kontroverzní knihou.⁴³¹

Všechny svoje zásadní výtky vtělil pak Jiří Stříbrný do práce T. G. M. a 28. říjen, kterou vydal v roce 1938. Nebyl to od něj krok nejčistší, neboť se obracel proti Masarykovi v době, kdy se tento již nemohl bránit. Snad i proto se Stříbrný nepokoušel vylíčení celého sporu vyhrotit, ale svoje argumenty si vzít nedal. Vrátil se až ke kořenům sporu a využil i faktu, že J. Werstadt odhalil roušku tajemství nad některými články, s jejichž anonymním autorem Stříbrný svého času polemizoval. „Není náhodou, že všechny články označené Werstadtem za Masarykovy (v Naší revoluci 1938) pojednávají o osobách, které veřejně hájily význam domácího převratu. Jsou namířeny proti dru Kramářovi, proti básníku V. Dykovi, proti dru Ant. Hajnovi a Stříbrnému“.⁴³²

Nezůstalo jen u knihy. V tomto tažení, které proběhlo na stránkách tisku vydávaného nakladatelstvím Tempo od listopadu 1937, uveřejnil Stříbrný postupně články, které měly podpořit jeho stanovisko. Psal a vydával je pod sugestivními názvy, jako „Nesvědomitá kampaň o 28. říjnu“, „Pravda vítězí (k diskusi o 28. říjnu)“, „K pokusu o falšování historie“, „Dr. Werstadt odhaluje autorství 12 anonymních článků“, „Novinářský souboj T. G. Masaryka s Kramářem“, „Masaryk nepřál 28. říjnu“ nebo „Z čeho čerpal T. G. Masaryk své názory o 28. říjnu“.⁴³³

Na Stříbrného kampaň se nakonec rozhodla reagoval Československá obec legionářská (ČsOL), do jisté míry i v zastoupení zesnulého T. G. Ma-

⁴²⁹ MASARYK, T. G.: *Světová revoluce za války a ve válce 1914–1918*. Praha 1925, s. 470–473.

⁴³⁰ STŘÍBRNÝ, J.: *T. G. M.*, s. 36.

⁴³¹ KALINA, A. S.: *Krví a železem dobytý československé samostatnosti*. Praha 1938.

⁴³² Tamtéž, s. 125. Srov. k tomu i STŘÍBRNÝ, J.: *Povstání provedeno celý rok před očekávaným koncem války*. Nedělní list, 6. 2. 1938.

⁴³³ Články vyšly postupně v těchto novinách: Nedělní list, 14. 11. 1937; Polední list, 18. 11. 1937; Nedělní list, 21. 11. 1937; Polední list, 6. 1. 1938; Nedělní list, 9. 1. 1938; Nedělní list, 30. 1. 1938; Pondělní list, 7. 2. 1938.

saryka. Téměř programový je článek v *Národním osvobození* z 11. listopadu 1937, který zdůrazňuje nutnost jednoty národního odboje.⁴³⁴ Aby zabránilo dalším rozbrojům, usneslo se zastupitelstvo legionářské obce, které se sešlo 4. – 5. 12. 1937, že se ČsOL v těchto otázkách obrátí na představitele státu s výzvou, aby poměr domácího a zahraničního odboje upravili po formální stránce. Memorandum nazvané „Proti zbytečným sporům ve vážné době“ předali zástupci legionářů prezidentovi, vládě a některým dalším veřejným činitelům.⁴³⁵ Celé memorandum bylo podáno v natolik smířlivém duchu, že ani Jiří Stříbrný nemohl po jeho uveřejnění pokračovat v konfrontaci dosavadním stylem. Omezil se pak jen na nová vydání svých dosavadních brožur a otázku již dále nerozvířoval. Jistě jej to však trápilo i nadále. Naposled si mohl ulevit ve svých pamětech. I když netušil, zda se někomu dostanou do rukou, neodpustil si rozsáhlý povzdech.

„Vzpomínám to všechno bez nároků na uznání nějakých kromobyčejných zásluh. Naopak, řekli jsme si navzájem, že o 28. říjnu budem psát i co nejméně. Zdůraznil jsem to, abych se jaksí omluvil, že v obhajobě 28. října vybočil jsem často a užil i velmi ostrých slov a nezastavil jsem se před nikým, když tvrdil, že 28. říjen byl nevinná procházka po Václavském náměstí, nebo dokonce pražské posvícení. Nemohl jsem se zdržeti, když byla šířena historická nepravda, že se jednalo o smlouvenou hru s rakouskou vládou a jejím prostřednictvím s císařem Karlem. Této myšlence šířené i vídeňským novinářem Nowakem uvěřil původně i prezident Masaryk, zaznamenal ji ve svých pamětech, četl jsem to i v rukopise, ač později, když jsem se proti tomu ohradil, loyálně právě tato místa oslabil a částečně i vynechal. Dr. Edvard Beneš, tehdejší ministr zahraničních věcí, hodnotil 28. říjen více nežli prezident Masaryk, jak sám se ke mně dvakrát vyjádřil.“⁴³⁶

⁴³⁴ *Do dvacátého výročí republiky ve znamení jednoty odboje. Národní osvobození*, 11. 11. 1937.

⁴³⁵ ŠEDIVÝ, I.: *Zed*, s. 92.

⁴³⁶ HŮ, Stříbrný, J.: *Paměti*, sv. I, s. 53.